

Мейс Джеймс Ернст

З травня 2004 р. передчасно помер визначний Історик України, політолог, доктор історичних наук, професор Національного університету "Києво-Могилянська академія" Джеймс Ернст Мейс.

Народився Дж.Е.Мейс 18 лютого 1952 р. у містечку Мускогі, штат Оклахома, в робітничій родині. Після закінчення зі званням бакалавра історичного факультету університету штату Оклахома навчався (1973—1981 рр.) в аспірантурі історичного факультету Мічиганського університету. 1978 р. здобув ступінь магістра. У 1981—1984 рр. — докторант Українського наукового інституту Гарвардського університету (Гарвард, Массачусетс). У 1984-1986 рр. - науковий співробітник того ж інституту.

Разом із Р.Конквестом працював над проектом з дослідження голодомору початку 30-х рр. в радянській Україні, матеріалами до книги Р.Конквеста "Жнива скорботи: Радянська колективізація і голодомор" (Переклад з англ.: Київ: Либідь, 1993; Robert Conquest. The harvest of sorrow: Soviet collectivization and the terror-famine. — New York - Oxford: Oxford University Press, 1986).

У 1981 р. захистив докторську дисертацію "Комунізм і дилеми національного визволення: національний комунізм у радянській Україні (1918-1933 рр.)". Підготував і видав книгу з такою ж назвою (Гарвард і Кембридж, Массачусетс, США, 1983). Свою фахову діяльність учений зосереджував на дослідженні голодомору 1932-1933 рр., а в тодішній УРСР ці проблеми офіційна влада наглухо замовчувала.

З 1986 р. по 1990 р. Дж.Мейс був виконавчим директором комісії конгресу та уряду США з дослідження голоду 1932-1933 рр. в Україні, вислідом роботи якої стали ґрунтовні видання: "Рапорт конгресові США Комісії з дослідження голоду в Україні" ("Report to Congress of the Commission on the Ukraine Famine") - Вашингтон: Державне видавництво США, 1990 (англ. мовою) та "Збірник усних свідчень Комісії з дослідження голоду в Україні" ("Oral History Project of the Commission on the Ukraine Famine") - У 3-х тт. - Вашингтон: Державне видавництво США, 1990 (англ. мовою). "Висновок американської комісії був однозначним: голод є геноцидом, спрямованим проти України як держави, проти українців як нації. Цей висновок не був сформульований на ґрунті політичних впливів чи амбіцій. Це було суто наукове визначення на основі беззаперечних доказів, неспростовних аргументів..." - писав Дж.Мейс (Голод 1932-1933 рр. в Україні: причини та наслідки. - Київ: Наукова думка, 2003. - С.814). Джеймс Мейс зробив надзвичайно багато для привернення до проблеми голодомору-геноциду уваги світової громадськості.

У січні 1990 р. на запрошення товариства "Україна" Дж.Мейс уперше приїхав до Києва, що мало неабиякий вплив на його подальшу наукову працю й життя. Після повернення до США відомий у наукових та політичних колах учений замість запрошень до престижних наукових установ зазнав з боку українофобів цькувань аж до звинувачень в українському націоналізмі. У 1990-1991 рр. Дж.Мейс - старший науковець програми вивчення національностей Сибіру Гарриманського інституту радянології при Колумбійському університеті. У 1991-1993 рр. тимчасово працював науковим співробітником програми україністики Іллінойського університету, в 1993-1994 рр. — консультантом проекту "Україна" в Інституті українського плюралізму (Американський єврейський комітет, Чикаго).

З 1993 р. Дж.Мейс постійно проживав в столиці України - Києві, де працював провідним науковим співробітником Інституту національних відносин і політології НАН України, а також (2001-2002 рр.) - професором Міжнародного християнського університету. У 1994-2004 рр. він - заступник головного редактора журналу

"Політична думка", у 1995-2004 рр. - професор політології Національного університету "Києво-Могилянська академія", у 1997-2004 рр. — консультант англomовної версії газети "День". Завдяки науковій діяльності Дж.Мейса світ визнав голодомор 1932-1933 рр. в Україні.

У 90-х рр. XX ст. — на початку XXI ст. дослідник спрямовує увагу на вивчення зв'язків між минувиною та сучасністю, вивчає, за його власним визначенням, "постгеноцидне українське суспільство" в цілому та його складові: соціально-економічні, національні, духовні проблеми.

"Посткомуністична Україна сьогодні вже не просто незалежна УРСР, але в суб'єктивному сенсі — коли громадяни мають сильні національні цінності, спільне розуміння, хто вони є — ще немає української України в тому сенсі, як Польща є польською, а Чехія чеською", - зазначав учений (Геноцид українського народу: історична пам'ять та політико-правова оцінка: Міжнародна науково-теоретична конференція. Київ, 25 листопада 2000 р.: Матеріали (Київ; Нью-Йорк: Вид-во М.П.Коць, 2003. - С.250)).

Висвітлення проблем громадського й політичного життя України знаходило вияв у численних публікаціях ученого - їх нараховується близько 4 тисяч. Дж.Мейс був розумним, сміливим, прямим, безкомпромісним і непохитним у своїх переконаннях ученим — найважливішою для нього в науці й житті була правда. Він був людиною унікальної працьовитості, патріотом України.

Присвятивши свою наукову діяльність Україні, Дж.Мейс бажав їй щасливої долі. Україна втратила свого видатного історика й захисника, прекрасного репрезентанта на світових форумах. І хоча в жилах американця Дж.Мейса текла англійська, шотландська, німецька та індіанська кров, він вивчив і чудово володів українською мовою, був (без офіційного громадянства) справжнім українцем більше, ніж дехто з українців за народженням!

Поховано вченого, за його заповітом, 6 травня 2004 р. у Києві, на Байковому цвинтарі, в землі України, що стала йому другою батьківщиною. Хай вона буде йому пухом!

О.М.Веселова (Київ)